

การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙*

The inheritance of Thai wisdom and the instillation of
ethics in children's Thai literature during 2003 - 2006

ศิริลักษณ์ บัทรประโคน^๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การสืบทอดภูมิปัญญาไทย กลวิธีการสืบทอด ภูมิปัญญาไทย การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และคติสอนใจที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน ไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ จำนวน ๑๔ เรื่อง (๑๕ เล่ม) ผลการวิจัยพบว่า มีการสืบทอด ภูมิปัญญาไทยไว้ในตัวบทวรรณกรรมเยาวชน ช่วงดังกล่าว ๗ ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ ภูมิปัญญา เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญา เกี่ยวกับ

วิถีความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและ สมุนไพรไทย ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการละเล่น ของเด็กไทย และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสืบทอดวรรณคดีไทยสู่วรรณกรรมเยาวชน

ด้านกลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย จากผู้รู้สู่เยาวชน เน้นการสืบทอดแบบไม่เป็น ลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ นิยมสืบทอดผ่าน การบอกเล่า พิธีกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม การปฏิบัติและความบันเทิงมากกว่าการสืบทอด แบบเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนกลวิธีที่ผู้เขียน

^๑ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมใน วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙

^๒ อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วรรณกรรมใช้ในการนำเสนอการสืบทอด ภูมิปัญญาไทยพบว่า มีการนำเสนอผ่านองค์ ประกอบของงานเขียน ศิลปะการใช้ภาษาและ ศิลปะการเล่าเรื่องในลักษณะผสมผสานกัน

สำหรับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และคติสอนใจ มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เกี่ยวกับกระบวนการคิด แนวทางการดำเนิน ชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม การมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม อาทิ การมีความรักความเอื้ออาทร มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รักชาติจะ มีความกตัญญูและความพอเพียง รวมทั้งได้สอดแทรกคติสอนใจเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติตนและสัจธรรมของชีวิตให้เยาวชน ผู้อ่านได้รับความรู้ไปพร้อม ๆ กับอรรถรสของวรรณกรรม

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาไทย, วรรณกรรมเยาวชนไทย, การสืบทอด, คุณธรรมจริยธรรม

Abstract

The research aimed to study and analyze 15 works of children's Thai literature during 2003 - 2006 in terms of the inheritance of Thai wisdom and its inheritance strategies, and the instillation of ethics and morality via those works. The results indicated that there were 7 aspects of the inherited Thai wisdom. The wisdom here included (1) cultures and traditions, (2) beliefs and rites, (3) ways of life, (4) careers, (5) food and herbs, (6) children's play, and (7) the inheritance of Thai literature to reach children's Thai literature.

According to the strategy of inheriting Thai wisdom, it was emphasized on unwritten strategies; that is, using storytelling, rite,

cultures, traditions, and entertainment, rather than written strategies. The written strategies were presented through writing elements in terms of characters, dialogue, action in plot and themes, and the art of language use.

In addition, concerning the instillation of ethics and morality the works, teaching about thinking process, ways of life, love, solicitude, discipline, responsibility, integrity, gratitude, and sufficiency were given to children. These include the ability to inherit Thai wisdom and virtue into Thai children effectively without destroying any literature values.

KEYWORDS: Thai wisdom, Children's Thai literature, Inheritance, Ethic

บทนำ

เยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นผู้ที่มิมีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีของชาติให้ดำรงอยู่ แต่ท่ามกลางสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมไทยอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมไทยยังคงดำรงอยู่อย่างไรชีวิตจำกัด ทำให้ทัศนคติ รูปแบบชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากกระบวนทัศน์เดิม ผลจากการเปลี่ยนแปลงและอิทธิพลดังกล่าวส่งผลต่อกระบวนการคิด พฤติกรรม และวัฒนธรรมการบริโภคของคนไทยโดยเฉพาะเยาวชน หลายประการไม่สอดคล้องกับวิถีไทย และเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไข เพื่อให้

เยาวชนไทยได้เรียนรู้สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ตระหนักถึงความสำคัญของชีวิตและความเป็นไทย

วรรณกรรมเยาวชนไทยนอกจากมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อความบันเทิง ยังถือเป็นช่องทางหนึ่งในการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ความเป็นไทย รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การสอดแทรกคติสอนใจที่ดีไปพร้อม ๆ กับความสนุกสนานเพลิดเพลินของเนื้อหา ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อนำเสนอความบันเทิงแล้ว วรรณกรรมยังเป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดความเป็นไปของสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านองค์ประกอบของงานเขียน ผ่านความคิดของผู้เขียนในฐานะที่เป็นปัจเจกชนในสังคมให้เยาวชนได้เรียนรู้อีกทางหนึ่งด้วย ดังที่ ทวีศักดิ์ ญาณประทีป (๒๕๓๑, หน้า ๑๐๒) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมที่เขียนเพื่อให้เยาวชนของชาติอ่าน นอกจากจะต้องคำนึงถึงความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้เขียนควรตระหนักถึง ก็คือ "การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม แนวคิดและค่านิยมเพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกอันดีงามให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย"

ตัวบท (Text) วรรณกรรมเยาวชนไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผู้เขียนจะถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย วิถีไทย รวมถึงมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม คติสอนใจด้านใดด้านหนึ่งไว้ในตัวบทด้วยเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ พัฒนาการของวรรณกรรมเยาวชนไทย ในช่วงนี้มีความโดดเด่นและน่าสนใจ กล่าวคือ แม้สภาพสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

อย่างรวดเร็ว มีการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ รวมถึงกระแสความนิยมวรรณกรรมจากต่างประเทศ ฯลฯ แต่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วงนี้ได้พยายามสร้างสรรค์พัฒนาวรรณกรรมเยาวชนไทยให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหา กลวิธีการเขียนและการถ่ายทอดความคิดที่ดีงาม ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (๒๕๔๘, หน้า ๑๐๗๙) ได้กล่าวไว้ว่า "กระแสความนิยมวรรณกรรมเยาวชนจากต่างประเทศทำให้นักเขียนไทยหลายคนพยายามสร้างวรรณกรรมเยาวชนไทยโดยการนำนิทานพื้นบ้าน และวรรณคดีมรดกมาสร้างใหม่ให้ทันสมัย เร้าอารมณ์และแทรกข้อคิด คำสอนแก่เด็กไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัย" ที่สำคัญพัฒนาการของวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ความเป็นไทยลงในตัวบทวรรณกรรมได้อย่างลงตัว วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าว จึงเสมือนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวิถีไทยให้เยาวชนผู้อ่านได้ศึกษาและตระหนักในความเป็นไทยอย่างแท้จริง

การนำเสนอเนื้อหาที่สนุกสนาน การถ่ายทอดวิถีไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๙ หลายเรื่อง ได้นำเค้าโครงเนื้อเรื่อง ตัวละครในวรรณคดีไทยที่เป็นที่รู้จักมาดัดแปลง สร้างใหม่ให้เยาวชนเข้าใจง่ายและได้รับความรู้ไปพร้อมกัน เช่น เรื่อง "มัจฉานมัจจกษัตริย์" ของ คีตกาล เรื่อง "เจ้าชายไม่วิเศษ" เรื่อง "เจ้าชายไม่วุฒ" ของ ปรีดา อัครจันทโชติ ขณะเดียวกันหลายเรื่องก็ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในบางภูมิภาคไว้ด้วย โดยมุ่งเสนอภาพวิถีชีวิตที่เป็นสุขอย่าง

เรียบง่าย พอเพียง ควบคู่กับความดีงามในชีวิต อาทิ เรื่อง "บ้านเล็ก สวนใหญ่" "คุณยายที่รัก" ของ กริ่งกมล มัทธนวิศิษฐ์ เรื่อง "เด็กหญิงสวนกาแฟ" ของ เม น้อยนาเวศ เรื่อง "เด็กหญิงสองหัวใจ" ของ รุ่งธรรม บุญสุระ เรื่อง "โลกของหนูแหวน" ของ ศรราว และเรื่อง "ความสุขของกะทิ" ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ เป็นต้น

นอกจากลักษณะเนื้อหาตามที่กล่าวมาแล้วนั้น วรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วงดังกล่าวยังมีลักษณะร่วมที่ได้อีกด้านหนึ่งก็คือ แต่ละเรื่องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยให้เยาวชนได้ตระหนักและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนในช่วงเวลาดังกล่าวมีบทบาทและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนช่วยบ่มเพาะให้เยาวชนได้เรียนรู้ความเป็นไทยและมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลไปพร้อม ๆ กับการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินของตัวบทวรรณกรรม

จากปัจจัยและลักษณะเด่นข้างต้น ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทำให้พบว่า ยังไม่ปรากฏการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยอย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาอย่างละเอียดว่า ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในประเด็นใดบ้าง แต่ละประเด็นมีลักษณะอย่างไร ทั้งผู้สืบทอดที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมและ

ผู้เขียนใช้กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาแบบใด มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการสอดแทรกคติสอนใจเยาวชนเรื่องใดบ้างท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมตามที่กล่าวมา ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ในเบื้องต้นผู้วิจัยจะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และมุ่งหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งให้เยาวชน ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของเยาวชน ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและความเป็นไทย รวมทั้งเห็นว่าน่าจะเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเยาวชนไทยให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชนผู้อ่านยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ว่ามีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยด้านใดบ้าง แต่ละด้านมีลักษณะอย่างไร

๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วงพ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ทั้งวิธีการสืบทอดจากผู้สู่เยาวชน และวิธีที่ผู้เขียนใช้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทย มุ่งศึกษาวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเยาวชนไทยที่ตีพิมพ์

ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ จำนวน ๑๔ เรื่อง (๑๕ เล่ม) ได้แก่ เรื่องเจ้าชายไมวิเศษ เด็กหญิง สวนกาแพ ความสุขของกะทิ เด็กชาย เครื่องบิน ย่ำสวนป่า เจ้าชายไม้พูด มัจฉานุ ผจญภัย ขบวนการเด็ก ชุดนิทานจากพืช ผัก และแมลง เมืองอะไร สีเทาเจ้าตัวจิ๋ว บ้านเด็กสวนใหญ่ คุณยายที่รัก เด็กหญิงสองหัวใจ เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์ และเรื่องโลกของหนู แหวน (ทั้งภาควัยชนและภาคก่อนวัยรุ่น)

การกำหนดขอบเขตตัวบทวรรณกรรมเยาวชนไทยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปเพื่อให้กรอบงานวิจัยมีความชัดเจน ประกอบกับวรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วงเวลาดังกล่าว มีลักษณะเด่นในการส่งเสริมพัฒนาการผู้อ่านทุกด้าน มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ความเป็นไทยและมีการปลูกฝังสิ่งดีงามที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยสู่เยาวชนผู้อ่านไว้อย่างน่าสนใจ

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ ศึกษาวิเคราะห์การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ในประเด็นต่อไปนี้

- ๒.๑ ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและวรรณกรรมเยาวชน
- ๒.๒ ภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยฯ
- ๒.๓ กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยฯ
- ๒.๔ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจในวรรณกรรมเยาวชนไทยฯ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

๑. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

๑.๑ สำรวจ รวบรวมและคัดเลือกวรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ตามขอบเขตที่กำหนด พร้อมทั้งศึกษาวรรณกรรมแต่ละเรื่องอย่างละเอียด

๑.๒ ศึกษาแนวการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเยาวชน ภูมิปัญญาไทย การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจจากตำรา เอกสาร บทความ เว็บไซต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายและขอบเขตที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและวรรณกรรมเยาวชน
- ๒.๒ วิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยฯ
- ๒.๓ วิเคราะห์กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยฯ
- ๒.๔ วิเคราะห์การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจในวรรณกรรมเยาวชนไทยฯ

๓. ขั้นนำเสนอผลการศึกษา

เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบถึงลักษณะภูมิปัญญาไทย แต่ละด้านที่สืบทอดผ่านวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙

๒. ได้ทราบและเข้าใจถึงกลวิธีการ สืบทอดภูมิปัญญาไทยทั้งในส่วนของผู้สืบทอด ภูมิปัญญาสู่เยาวชนและวิธีการนำเสนอที่ ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนไทยเลือกใช้

๓. ได้ทราบถึงลักษณะการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจ ที่สอดแทรก ลงในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙

ผลการศึกษา

"ภูมิปัญญาไทย" (Thai Wisdom) คือ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ ของคนไทยที่ได้ เรียนรู้ พัฒนาและสืบทอดต่อกันมาทั้งทางตรง และทางอ้อม จนกลายเป็นแบบแผนวิถีชีวิต ของคนไทย ลักษณะของภูมิปัญญาไทยส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนฐานตามคติพุทธศาสนา ที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้องดีงามมากกว่า คุณค่าทางวัตถุ ภูมิปัญญาไทยแบ่งออกเป็น ๒ ระดับใหญ่ ๆ คือ ภูมิปัญญาระดับชาติ (Thai Wisdom) และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) นอกจากนี้ยังแบ่งเป็นหมวดย่อยได้ หลายประเภท กระบวนการเรียนรู้ทางภูมิปัญญา เกิดจากการบอกเล่า การลงมือปฏิบัติ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) เป็นต้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง อ่างถึงโน ปราวณี ตันตยานุบุตร, ๒๕๕๐, หน้า ๕๙ - ๖๐) ส่วน

การสืบทอดภูมิปัญญาไทยมีทั้งการถ่ายทอด แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและการถ่ายทอด แบบเป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับวรรณกรรมเยาวชนวรรณกรรม เปรียบเสมือนอาหารสมองที่มีส่วนช่วยส่งเสริม พัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพทางอารมณ์ จิตใจ สติปัญญา สังคม วรรณกรรมเยาวชนที่ดี นอกจากผลิตขึ้นเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้ กับเยาวชนแล้ว จำเป็นต้องสอดแทรกความรู้ ความดีงามให้เยาวชนได้เห็นแบบแผนการคิด การดำเนินชีวิตที่ดี เห็นคุณค่าของชีวิตและ ความเป็นไทยไปพร้อม ๆ กันด้วย เพื่อนำไปสู่ การเรียนรู้ เข้าใจและรับปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมต่อไป อนึ่งการนำภูมิปัญญาไทย มาถ่ายทอดในวรรณกรรม ถือเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะทำให้เยาวชนรู้จักทวงแหน และมีความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย อันเป็นจุดเริ่มต้น ของการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทย ให้ยั่งยืนสืบไป สำหรับผลที่ได้จากการศึกษา การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ มีดังนี้

๑. การสืบทอดภูมิปัญญาไทยใน วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ ได้สืบทอดภูมิปัญญาไทยไว้ ๗ ด้าน ได้แก่

๑.๑ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ

วัฒนธรรม ประเพณีและจารีต ปฏิบัติเป็น "ทุนทางภูมิปัญญา" ที่บ่งบอก

ความเป็นสังคม ความเป็นชาติ สำหรับ
วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ -
๒๕๕๙ ได้สืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกาย
ของสตรีไทยภาคเหนือแบบล้านนาไว้ในเรื่อง
เด็กหญิงสองหัวใจ ทั้งส่วนที่เกี่ยวกับเครื่อง
แต่งกาย เช่น เครื่องประดับ ผ้า "ผ้าชิ้น
ตีนจก" และรูปแบบการแต่งกาย มีการสืบทอด
วัฒนธรรมการกินหมาก และวัฒนธรรมด้าน
ศิลปะการแสดง "โนรา" โดยได้สืบทอดรายละเอียดทั้งในเรื่องเครื่องดนตรี การแต่งกาย
ท่ารำและประวัติของโนราโดยสังเขป ไว้ใน
เรื่อง เด็กหญิงสวนกาแฟ ส่วนจารีตปฏิบัติ
หรือกฎศีลธรรมนั้น ได้สืบทอดจารีตการปฏิบัติ
ตนของเด็กหญิงตามกรอบจารีตประเพณีที่
สังคมยอมรับ ซึ่งมีปรากฏทั้งในเรื่อง บ้านเล็ก
สวนใหญ่ คุณยายที่รัก เรื่อง เด็กหญิงสอง
หัวใจ นอกจากนี้ในเรื่องหลังยังได้สืบทอดขนบ
ประเพณีในวันสงกรานต์แบบล้านนาไว้อย่าง
ละเอียด

๑.๒ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ
พิธีกรรม

๑.๒.๑ ความเชื่อ (Belief) และ
พิธีกรรม (Rites) มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ
ความเชื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการคิด การแสดง
พฤติกรรมของบุคคล อาจเป็นพฤติกรรมเฉพาะ
บุคคลหรืออาจประกอบขึ้นเป็นพิธีกรรมตาม
ความเชื่อของกลุ่มคน เพื่อคลี่คลายข้อขัดแย้ง
หรือข้อสงสัย ขณะเดียวกันพิธีกรรมบางอย่าง
ก็ก่อให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาบางอย่างตามมา
ภูมิปัญญาไทยด้านความเชื่อที่ถ่ายทอดลงใน
วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ -
๒๕๕๙ มีทั้งความเชื่อตามคติพุทธศาสนา ซึ่ง

ได้กล่าวไว้ ๒ ประเด็น คือ ความเชื่อเรื่องการ
เวียนว่ายตายเกิด และความเชื่อเรื่อง อานิสงส์
จากการทำบุญ ที่เชื่อว่าผู้ทำจะได้รับผลบุญ
และได้รับความโชคดี ดังที่ได้สืบทอดไว้ในเรื่อง
เด็กหญิงสองหัวใจ และเรื่องโลกของหนูแหวน
(ภาคก่อนวัยรุ่น) ตามลำดับ

นอกจากนี้ในวรรณกรรมเยาวชนไทย
ช่วงดังกล่าวบางเรื่อง เช่น เรื่อง เด็กหญิงสวน
กาแฟ เรื่อง เจ้าชายไมวิเศษ เรื่อง เมืองอะไร
เรื่อง ความสุขของกะทิ ฯลฯ ยังได้สะท้อน
บางประเด็นความเชื่ออื่น ๆ ที่สืบทอดผ่านการ
บอกเล่า หรือการรับปฏิบัติสืบทอดกันมานานใน
สังคมไทย เช่น ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามเกิด
ที่ดีของทารก ความเชื่อเรื่องคำทำนาย การ
เสี่ยงทายเพื่อคลายข้อสงสัย หรือเพื่อสร้าง
กำลังใจให้กับผู้เสี่ยงทาย ความเชื่อเรื่องสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อว่ามีอำนาจคุ้มครองหรือลงโทษ
บุคคลได้ ความเชื่อเรื่องของวิเศษ ความเชื่อ
เกี่ยวกับสวัสดิภาพ ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะ
บุคคล ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
 เป็นต้น

๑.๒.๒ พิธีกรรม มีการสืบทอด
รูปแบบและบรรยากาศของการประกอบพิธี-
กรรมที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อและประเพณี
๒ ประเภท คือ พิธีกรรมตามปฏิทิน ได้แก่
พิธีกรรมที่สืบเนื่องในช่วงประเพณีวันสงกรานต์
(พิธีส่งเคราะห์สะเดาะนาม ในประเพณีวัน
สงกรานต์แบบล้านนา) และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต
ได้แก่ พิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งได้บรรยายขั้นตอน
องค์ประกอบ คำสวดเรียกขวัญ รวมถึงบรรยากาศ

ระหว่างการประกอบพิธีฯ ไว้ในเรื่อง เด็กหญิงสองหัวใจ และพิธีแห่นางแมวเพื่อขอฝน ได้ถ่ายทอดรูปแบบและบรรยากาศในพิธีบางส่วน ไว้ในเรื่อง โลกของหนูแหวน (ภาคก่อนวัยรุ่น) ซึ่งพิธีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับวิถีคิด ความเชื่อ กุศโลบายในการแก้ปัญหาและแนวปฏิบัติที่พึงพิงธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

๑.๓ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ได้สืบทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของไทย ทั้งตามแบบวิถีไทย และวิถีที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ รวมถึงวิถีที่ได้รับผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้า โดยได้เน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงบรรยากาศสภาพบ้านเรือน ความเป็นอยู่ ความรักความอบอุ่นในครอบครัวและชุมชน ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความเป็นสุขที่เกิดจากความพอเพียง และการพึ่งพาอาศัยกันอย่างเหมาะสมตามแบบวิถีไทย รวมถึงได้ถ่ายทอดวิธีการควบคุมสังคมและรูปแบบการสื่อสารบางอย่างที่คลายความนิยมลงในปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๓.๑ ด้านการสร้างที่อยู่อาศัย ได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับลักษณะสถาปัตยกรรมไทย (บ้านเรือนไทยใน ๓ ภูมิภาคหลัก คือ ภาคเหนือ ได้แก่ เรือนไทยทรงกาแลแบบล้านนา ซึ่งได้ถ่ายทอดไว้ในเรื่อง เด็กหญิงสองหัวใจ เรือนไทยภาคกลาง ถ่ายทอดไว้ในเรื่อง ความสุขของกะทิ และเรือนไทยภาคใต้ ดังปรากฏในเรื่อง เด็กหญิงสวนกาแพ

และบริเวณโดยรอบที่อยู่อาศัยที่เน้นการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน

๑.๓.๒ ด้านความเป็นอยู่ ในส่วนความเป็นอยู่ภายในครอบครัวได้เน้นการถ่ายทอดภาพชีวิตครอบครัวไทยในชนบทที่เรียบง่าย อบอุ่น มีความผูกพันใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ เช่น ในเรื่อง ความสุขของกะทิ ได้กล่าวถึงการตัดขาดในช่วงเข้าก่อนเริ่มภารกิจประจำวัน การปลูกพืชผักสวนครัว และกิจกรรมการเล่นดังปรากฏในเรื่อง เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์ เป็นต้น สำหรับความเป็นอยู่ในชุมชน ได้เน้นการถ่ายทอดภาพวิถีชุมชนที่น่าอยู่ สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ความร่วมมือกันระหว่างองค์กร สมาชิกในชุมชนทั้งในส่วนของโรงเรียน วัด บุคคล เพื่อร่วมสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน และเน้นวิถีชีวิตที่พึ่งพาและผูกพันกับธรรมชาติเป็นหลัก ดังปรากฏในเรื่อง โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยรุ่นและภาคก่อนวัยรุ่น) และเรื่อง ย่ำสวนป่า เป็นต้น

๑.๓.๓ ด้านการควบคุมสังคม ในระดับครอบครัว เน้นการปลูกฝัง อบรม สั่งสอนสิ่งดีงามให้สมาชิก โดยเฉพาะเยาวชน ให้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ไม่แก่งแย่ง รู้จักพึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติอย่างพอเพียง และหากมีการลงโทษสมาชิก ก็จะเป็นไปเพื่อต้องการระงับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้หมดไปโดยปราศจากความรุนแรง ดังความในเรื่อง เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์ และ

เรื่องบ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก นอกจากนี้ในเรื่อง เด็กหญิงสองหัวใจ ยังได้สืบทอดหลักการควบคุมสังคมในครอบครัวไทยว่า ผู้ที่มีบทบาทในการควบคุมจะเป็นไปตามลำดับความอาวุโสและบทบาทในครอบครัว ส่วนการควบคุมสังคมในระดับชุมชนชี้ให้เห็นว่าการทำความเข้าใจผู้อื่น การเจรจา สามารถช่วยคลี่คลายปัญหา และเป็นวิธีที่ดีกว่าการควบคุมด้วยกำลังหรืออาวุธ

๑.๓.๔ ด้านการติดต่อสื่อสาร ในเรื่อง บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก ได้ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักถึงรูปแบบวิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิม เช่น จดหมาย ว่ามีข้อดี คือ ทำให้เกิดความละเอียดละไมทางความคิด มีคุณค่าทางจิตใจมากกว่าเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยในปัจจุบัน

๑.๔ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ ได้ถ่ายทอดเกร็ดความรู้เรื่องอาชีพเกษตรกรรมทั้งการเพาะปลูกให้เยาวชนได้เรียนรู้ในบางประเด็น เช่น การทำนา ได้ถ่ายทอดไว้ในเรื่อง โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) เรื่อง เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์ และเรื่อง ย่ำสวนป่า เป็นต้น ในเรื่อง เด็กหญิงสวนกาแฟ ได้ถ่ายทอดเกร็ดความรู้เรื่องการปลูกกาแฟไว้ สำหรับในเรื่อง ขบวนการเด็ก ชุดนิทานจากพืชผักและแมลง และเรื่อง บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก ได้ถ่ายทอดเรื่องการปลูกพืชผักและการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

๑.๕ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรไทย ได้สืบทอดความรู้ไว้ดังนี้

๑.๕.๑ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร อาหารไทยจัดเป็นอาหารสุขภาพ (Thai Food-Health Food) ทั้งนี้เพราะอาหารไทยมีส่วนผสมของพืชผักพื้นบ้านและสมุนไพรไทยที่มีประโยชน์ทั้งทางโภชนาการและสรรพคุณทางยาที่จำเป็นต่อการบำรุงเสริมสร้างให้ร่างกายแข็งแรง ทั้งยังช่วยป้องกันและรักษาโรคร้ายบางอย่างได้ วรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ หลายเรื่องได้สืบทอดความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านของไทยทั้ง ๔ ภาค (ประกอบด้วย ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ และภาคใต้) ให้เยาวชนได้ศึกษา

ส่วนวิธีการเก็บรักษาหรือถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้รับประทานให้นานกว่าปกติ ทั้งในยามขาดแคลนในช่วงต่างฤดูกาล อันเป็นการใช้ประโยชน์จากผลผลิตอย่างคุ้มค่านั้น วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าวหลายเรื่อง เช่น เรื่อง บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก ได้ถ่ายทอดประเภท วิธีการ ขั้นตอนการถนอมอาหารที่สะท้อนให้เห็นภูมิรู้ ความเข้าใจในการแก้ปัญหา การรู้จักประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าด้วยวิธีที่ไม่ซับซ้อน อาทิ การหมัก การดอง การตากแห้ง เป็นต้น ภูมิปัญญาดังกล่าวทำให้เยาวชนได้เข้าใจวิธีการประยุกต์ใช้ทรัพยากร การแก้ปัญหา ความรอบรู้ของบรรพบุรุษ ซึ่งเยาวชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริโภค การดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๑.๕.๒ ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรไทย สมุนไพรเป็นยาที่ได้จากพืชผัก สัตว์บางชนิดและแร่ธาตุบางชนิดที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งผู้ใช้จำเป็นต้องทราบสรรพคุณหลักหรือวิธีการนำมาใช้เป็นอย่างดี วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙ หลายเรื่อง อาทิเรื่อง บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก เรื่อง เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์ ได้กล่าวถึง สมุนไพรไทย ทั้งในด้านสรรพคุณ การนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ อาทิ นำมาเป็นอาหาร นำมาสกัดเป็นยาและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ความงามต่าง ๆ เป็นต้น

๑.๖ ภูมิปัญญาในด้านการละเล่นของเด็กไทย

การละเล่นของเด็กไทยสะท้อนให้เห็นความเป็นไทยทั้งในด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ การละเล่นของเด็กไทยในอดีตมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เล่น เนื่องจากกการละเล่นส่วนใหญ่เกิดจากการสร้างสรรค์อุปกรณ์ รูปแบบการละเล่นและการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เล่นกับบุคคลรอบข้างและสิ่งแวดล้อม ซึ่งวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙ หลายเรื่องได้สะท้อนการละเล่นของเด็กไทยทั้งในเรื่องรูปแบบอุปกรณ์การละเล่น วิธีการเล่นหรือกติกาการเล่นอย่างหลากหลาย ซึ่งบางอย่างอาจไม่ได้รับความนิยมนำมาใช้ในปัจจุบัน เช่น เรื่อง โลกของหนูแหวน (วัยซน) ได้กล่าวถึงการละเล่นหมาก

เก็บ การละเล่นแข่งเรือที่ทำจากกลีบบัวและการละเล่นปั้นรูปสัตว์จากดิน เรื่อง เด็กหญิงสองหัวใจ ได้สะท้อนการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคเหนือไว้ ๒ รูปแบบ คือ การละเล่นไม้โก้งแก้ง และการละเล่นหงษ์ผ้าใช้ และในเรื่อง เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์ ถือเป็นเรื่องที่เน้นการสะท้อนการละเล่นของเด็กไทยในชนบทเป็นหลัก เช่น การละเล่นกังหันที่สานจากใบลาน การละเล่นรถลากจากคานหมาก การละเล่นร้อยลูกปัดจากลูกเดือย การละเล่นเป่าปี่จากตอซังข้าว การละเล่นทายรอยต่อจากใบสน การละเล่นตีไก่จากต้นหญ้า การละเล่นโยนผลยางนก การละเล่นขายของการละเล่นทำตุ๊กตาจากลูกตาล การนำกลีบกุหลาบมาแต่งเล็บ การนำผักปลังมาทำเครื่องสำอาง การละเล่นทำตัวหนอนจากใบตอง การละเล่นลูกข่างที่ทำจากมะเขือ การทำสร้อยคอจากต้นสาบเสือ เป็นต้น

การละเล่นที่สืบทอดลงในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการละเล่นของเด็กไทยในอดีตจะพึ่งพาวัสดุจากธรรมชาติเป็นหลัก มีความเรียบง่าย ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เล่น รวมทั้งเป็นการปลูกฝังความพอเพียง ความรัก ความสามัคคี และความมีน้ำใจนักกีฬาไปพร้อม ๆ กับการละเล่นด้วย ซึ่งต่างจากการละเล่นในปัจจุบันที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากกว่าการพึ่งพาธรรมชาติ จนบางครั้งส่งผลกระทบต่อผู้เล่นที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์มากกว่าการได้รับประโยชน์

๑.๗ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสืบทอดวรรณคดีไทย

วรรณคดีไทยถือเป็นภาพสะท้อน ความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง ที่จำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ สืบทอดให้ยู่คู่ สังคมไทยสืบไป การสืบทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับ วรรณคดีไทยให้เยาวชนหรือคนรุ่นหลังได้ศึกษา ทำได้หลายวิธี อาทิ การบรรจุไว้ในหลักสูตร การเรียนการสอน การนำเสนอผ่านงานศิลปะ การนำเสนอผ่านสื่อมวลชน การผลิตซ้ำ รวมไปถึงการนำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีในยุคต่อมา เป็นต้น สำหรับวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ได้สืบทอดวรรณคดีไทย ไว้ในตัวบท ดังนี้

๑.๗.๑ การนำเนื้อเรื่องในวรรณคดี ไทยมาเล่าหรือขยายความใหม่ เป็นการนำเนื้อ เรื่องในตัวบทเดิมมาเล่า กล่าวถึง หรือนำ บางส่วนของเนื้อเรื่องเดิมมาขยายความใหม่ใน วรรณกรรมเยาวชน ซึ่งในส่วนเนื้อเรื่องเดิมของ วรรณคดีที่นำมาเล่าหรือขยายความใหม่นั้น มี ปรากฏในเรื่อง "มัจฉานุผจญภัย" ซึ่งได้นำเนื้อ เรื่อง "รามเกียรติ์" ตามต้นฉบับเดิมในส่วนของ เหตุการณ์และตัวละครแวดล้อมมัจฉานุมา นำเสนอในค่านำบรรณาธิการเพื่อให้ทราบที่มา บทบาทของตัวละคร "มัจฉานุ" ในวรรณกรรม เยาวชนเรื่องนี้ก่อน ขณะเดียวกันวรรณกรรม เยาวชนไทยช่วงดังกล่าวบางเรื่องได้รับอิทธิพล ด้านเนื้อเรื่องและโครงเรื่องจากวรรณคดีไทย ที่กำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายชายต้องเดินทางไป ศึกษาเล่าเรียนในสำนักที่มีชื่อเสียง หรือได้ รับความนิยม มีการแสวงหาหรือได้ครอบครอง ของวิเศษ มีการออกไปผจญภัยหรือต่อสู้กับ ฝ่ายอธรรม จากนั้นจึงได้พบกับเจ้าหญิง ได้

ครองคู่และได้ครองเมืองในเวลาต่อมา ดัง ปรากฏในเรื่อง เจ้าชายไมวิเศษ และเรื่อง เจ้าชายไม่พูด เป็นต้น

๑.๗.๒ การสืบทอดด้านตัวละคร มีรายละเอียด ดังนี้

๑.๗.๒.๑ การคงรูปลักษณ์หรือ ภาพลักษณ์ของตัวละครตามต้นฉบับเดิม จะคงรายละเอียด หรือพฤติกรรมของตัวละคร นั้น ๆ ไว้คงเดิมตามที่ปรากฏในวรรณคดีไทย เช่น ตัวละครหนุมาน ที่กล่าวถึงใน เรื่อง โลกของ หนูแหวน (ภาคก่อนวัยรุ่น) สัตว์ป่าหิมพานต์ บางประเภทที่นำมาสร้างเป็นตัวละครในเรื่อง หรือได้กล่าวถึงในวรรณกรรมเยาวชนฯ

๑.๗.๒.๒ การให้รายละเอียดเกี่ยวกับ ตัวละคร มีการให้รายละเอียดตัวละครทั้งใน ด้านที่มาที่ไป ลักษณะเด่น คุณสมบัติบาง ประการของตัวละครให้เยาวชนเข้าใจง่าย เช่น ราชสีห์ ยักษ์ นารีผล เทวดา ดังปรากฏใน เรื่อง เจ้าชายไมวิเศษ เป็นต้น

๑.๗.๒.๓ การนำตัวละครในวรรณคดี มาตีความใหม่และสร้างใหม่ ในส่วนของการ ตีความใหม่ได้นำตัวละครในวรรณคดีไทยที่ เป็นที่รู้จัก อาทิ พระราชา พระราชินี เจ้าชาย ในเรื่อง เจ้าชายไมวิเศษ ในเรื่อง มัจฉานุผจญภัย ได้นำตัวละคร มัจฉานุ นางสุพรรณมัจฉา ไวยวิก มาตีความใหม่ให้มีอุปนิสัย บุคลิกภาพ ที่สอดคล้องกับบุคคลในปัจจุบัน เหมาะกับ ประเภทวรรณกรรมและง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่านมากกว่าจะสร้างตามขนบเดิมหรือ คงภาพลักษณ์เดิม ดังที่ปรากฏในวรรณคดี ต้นฉบับ นอกจากนี้ตัวละคร พระราชา พระราชินี

เจ้าชาย หรือฤๅษี ในบางเรื่อง เช่น เรื่อง เจ้าชายไม่พูด ได้นำมาสร้างใหม่ให้เป็นตัวแทนสมาชิกในครอบครัว ในสังคมที่ใกล้ตัว และมีบุคลิกลักษณะเหมือนบุคคลร่วมสมัยในปัจจุบัน เพื่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้เขียนสู่เยาวชน

๑.๗.๓ การสืบทอดขนบการสร้างตัวละครอมมนุษย์ ตัวละครอมมนุษย์เป็นตัวละครที่นิยมสร้างและมีบทบาทสำคัญในวรรณคดีไทยตลอดมา ตัวละครอมมนุษย์อาจเป็นเทพ เทวดา นางฟ้า แม่มด ยักษ์ ภูตผีปีศาจ สัตว์ในเทพนิยายหรือสัตว์ทั่วไปที่เป็นที่รู้จัก เป็นต้น ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ปรากฏการสืบทอดขนบการสร้างตัวละครอมมนุษย์ทั้ง ๒ ลักษณะ คือ ตัวละครอมมนุษย์ที่มีอยู่เดิมในวรรณคดีไทย เช่น นางฟ้า มังกร ยักษ์ สัตว์ป่าหิมพานต์ ดังปรากฏในเรื่อง เจ้าชายไม่วิเศษ และเรื่อง เจ้าชายไม่พูด เป็นต้น และตัวละครอมมนุษย์ที่นิยมสร้างตามขนบนิยมในวรรณกรรมเยาวชน อาทิ ต้นไม้ พืชผัก แมลง สัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น อดมนุษย์ลักษณะหลังนี้ในวรรณกรรมเยาวชนหลายเรื่อง อาทิ เรื่อง เด็กหญิงสองหัวใจ เรื่อง สีเทาเจ้าตัวจิ๋ว เรื่อง ขบวนการเด็ก ชุดนิทานจากพืชผักและแมลง เรื่อง โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) ผู้เขียนจะกำหนดให้มีพฤติกรรม บทบาท และความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับตัวละครมนุษย์

๑.๗.๔ การสืบทอดคตินิยมที่ปรากฏในวรรณคดีไทย คติที่ปรากฏในวรรณคดีไทยในช่วงแรก อาทิ ในเรื่องไตรภูมิพระร่วง เรื่อง

ลิลิตโองการแข่งน้ำ เรื่องรามเกียรติ์ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำเนิดโลก จักรวาล เทวดา อสูร มนุษย์ รวมทั้งคติทางศาสนา ฯลฯ คติดังกล่าวได้สืบทอดมาสู่วรรณกรรมเยาวชนในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ บางประเด็น เช่น ในเรื่องโลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) ได้ถ่ายทอดคติเกี่ยวกับเรื่อง พระศรีอริยเมตไตรยและการกำเนิดมนุษย์ในเรื่อง เจ้าชายไม่วิเศษ ได้เล่าถึงความขัดแย้งระหว่างเทวดาและอสูร เป็นต้น ซึ่งแต่ละคติจะสืบทอดผ่านวรรณกรรมเยาวชนแบบกระชับและเข้าใจง่าย

๑.๗.๕ การสืบทอดขนบด้านฉากฉากในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ เช่น เรื่อง เจ้าชายไม่วิเศษ เรื่อง เจ้าชายไม่พูด เรื่อง มัจฉานุญจณภย์ ได้รับอิทธิพลด้านฉากจากวรรณคดีไทย เช่น ฉากป่าหิมพานต์และฉากธรรมชาติ

๑.๗.๖ การล้อเลียนขนบเดิมในวรรณคดีไทย วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าวบางเรื่องได้ล้อเลียนขนบนิยมเดิมในวรรณคดีไทย เช่น เรื่อง เจ้าชายไม่วิเศษ ได้ล้อเลียนขนบด้านการศึกษา ที่ผู้เรียนต้องชำระค่าเล่าเรียนให้กับสำนักฤๅษี มีการล้อเลียนการทำงานที่และความแม่นยำในคำทำนายของโหร ล้อเลียนเรื่องการปราบยักษ์เพื่อแลกกับของวิเศษ ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างวีรกรรมของตัวละครเอกดังที่เคยปรากฏในวรรณคดีไทยแต่เดิม

๑.๗.๗ การสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน: วรรณกรรมมุขปาฐะ ซึ่งถือเป็น

ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความรู้อาจสามารถของบุคคลหรือกลุ่มคนในท้องถิ่น ที่แสดงให้เห็นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น สำหรับวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ได้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านทางภาคเหนือ ประเภทขบร้อง "คำว" และ "คำขอ" ทั้งในด้านความเป็นมา เนื้อหาและความหมาย บางส่วนของบทขบร้องไว้ในเรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* ส่วนนิทาน ได้สืบทอดนิทานพื้นบ้านทั้งในรูปแบบนิทานปรัมปรา (Fairy Tale) นิทานเทพนิยาย (Myth) มีปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไม้วิเศษ* สำหรับนิทานอธิบาย (Explanatory Tale) และนิทานสัตว์ (Animal Tale) ซึ่งนำเสนอไว้ในวรรณกรรมเรื่อง *ขบวนการเด็ก ชุดนิทานจากพืช ผักและแมลง* เรื่อง *เจ้าชายไม่พูด* และเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* โดยในวรรณกรรมบางเรื่องผู้เขียนได้ประยุกต์เนื้อหานิทานพื้นบ้านเดิมให้เข้ากับยุคสมัย ความสนใจของผู้อ่านนอกเหนือจากการถ่ายทอดตามขนบหรือต้นฉบับเดิม

๒. กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

กลวิธี (Technique) การสืบทอดภูมิปัญญานี้ หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการสืบทอดภูมิปัญญาไทยทั้งในส่วนการสืบทอดจากผู้สู่เยาวชนและวิธีการที่ผู้เขียนเลือกใช้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

๒.๑ วิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยจากผู้สู่เยาวชน ที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าว พบว่ามีวิธีการสืบทอด ๒ แบบ หลัก ๆ คือ

๒.๑.๑ การสืบทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร วิธีนี้ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนช่วงเวลาดังกล่าวแทบทุกเรื่อง และมีการสืบทอด ๔ วิธี ดังนี้ การสืบทอดแบบมุขปาฐะหรือการสืบทอดด้วยวาจา เช่น การบอกเล่า หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้รู้ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน สูเยาวชนโดยตรง การสืบทอดผ่านความบันเทิง อาทิ การละคร การขบร้อง การเล่นนิทาน ฯลฯ การสืบทอดผ่านพิธีกรรม ประเพณีที่จัดขึ้นในครอบครัว ชุมชน และให้เยาวชนได้เห็น หรือได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ จนเกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาดังกล่าว และการสืบทอดผ่านการปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งการปฏิบัติเป็นต้นแบบจากผู้ใหญ่ให้เยาวชนได้เห็น ได้ลงมือทำตามแบบ หรือเป็นการปฏิบัติที่เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อม สถานการณ์แล้วลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น

๒.๑.๒ การสืบทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวความรู้ทางภูมิปัญญาไทย ความเป็นไปในสังคมผ่านการจารึก วาด หรือเขียน เพื่อบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐานสามารถตรวจสอบ และนำมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาได้อย่างชัดเจน การสืบทอดวิธีนี้ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ เรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* โดยได้กล่าวถึงการบันทึกคำสวด คาถา ตำรายา และบทร้องคำว คำขอลงในปั๊บสา (กระดาษ) ในเรื่อง *เจ้าชายไม้วิเศษ* ได้กล่าวถึงการบันทึกความรู้เกี่ยวกับป่าหิมพานต์และสัตว์ป่าหิมพานต์ลงในหนังสือตำราไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

๒.๒ กลวิธีที่ผู้เขียนใช้นำเสนอการ สืบทอดภูมิปัญญาไทย

วิธีที่ผู้เขียนใช้เพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระ ทรรศนะของตนในงานเขียน อาจนำเสนอผ่านองค์ประกอบของงานเขียน ได้แก่ ชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก หรืออาจนำเสนอผ่านศิลปะท่วงทำนองการแต่ง (Style) ในด้านการใช้คำ สำนวนโวหาร การเล่าเรื่อง ฯลฯ สำหรับวิธีการที่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ ใช้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทยสู่เยาวชนผู้อ่าน มีดังนี้

๒.๒.๑ การนำเสนอผ่านองค์ประกอบของงานเขียน พบว่า มีการนำเสนอผ่านองค์ประกอบด้านตัวละคร (Character) ๓ ลักษณะ คือ การสืบทอดผ่านความคิดจินตนาการของตัวละคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวละครเอกของเรื่อง เช่น เรื่อง *เด็กหญิงสวนกาแฟ* เรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* เรื่อง *โลกของหนูแหวน* เรื่อง *ย่าสวนป่า* เป็นต้น การนำเสนอผ่านคำพูดของตัวละคร ทั้งบทพูดเดี่ยว (Monologue) และบทสนทนา (Dialogue) ระหว่างตัวละคร ซึ่งจะปรากฏในวรรณกรรมแทบทุกเรื่อง และการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละคร ทั้งตัวละครหลักและตัวละครรอง ซึ่งลักษณะพฤติกรรมตัวละครที่มีบทบาทในการนำเสนอภูมิปัญญาไทย จะเป็นตัวละครแบบจำลองจากชีวิตจริงที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Changing Character) ตามสภาพแวดล้อม เหตุการณ์และความจำเป็น เช่น พฤติกรรมการละเล่นพื้นบ้านของเด็ก ๆ ใน

เรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* และเรื่อง *โลกของหนูแหวน* (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) ขณะเดียวกันบางเรื่องก็มีการนำเสนอความรู้ทางภูมิปัญญาผ่านเหตุการณ์ในเรื่องไว้ด้วย

๒.๒.๒ การนำเสนอผ่านศิลปะการใช้ภาษาและการเล่าเรื่อง มีดังนี้

๒.๒.๒.๑ การนำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ จะมีลักษณะเฉพาะ คือ เน้นการใช้คำง่าย ๆ ใช้สำนวนโวหารที่กระชับชัดเจน รวมไปถึงมีการเสนอเรื่อง เล่าเรื่องที่น่าสนใจ น่าติดตาม ผู้เขียนนิยมใช้สำนวนโวหารเพื่อนำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ๓ ลักษณะ คือ การบรรยาย ซึ่งมีทั้งการบรรยายที่ผู้เขียนเป็นผู้บรรยายให้รายละเอียดความรู้ทางภูมิปัญญานั้น ๆ โดยตรง ดังปรากฏในเรื่อง *เมืองอะไรเรื่อง ขบวนการเด็ก* *ชุดนิทานจากพืชผักแมลง* เป็นต้น และบางครั้งผู้เขียนก็เป็นผู้บรรยายและแสดงความคิดเห็นแทนตัวละครในเรื่อง เช่น ในเรื่อง *โลกของหนูแหวน* (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) เรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* เรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* เรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* ผู้เขียนนิยมแฝงมุมมองความคิดไปพร้อมกับการสืบทอดภูมิปัญญาไว้ด้วยการอธิบาย เป็นศิลปะการใช้ภาษาอีกแบบหนึ่งที่ผู้เขียนใช้เพื่ออธิบายให้เยาวชนเข้าใจถึงที่มา ลักษณะ รูปแบบของภูมิปัญญาไทยควบคู่กับการนำเสนอผ่านองค์ประกอบอื่น ๆ ของวรรณกรรม สำหรับการพรรณนา ผู้เขียนนิยมใช้ในการนำเสนอภูมิปัญญาที่สืบทอดมา

จากวรรณคดีไทย เช่น ลักษณะและอารมณ์ของตัวละคร ฉาก ดังปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* เรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* เป็นต้น

๒.๒.๒.๒ การนำเสนอผ่านศิลปะการเล่าเรื่อง วิธีการนำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านการเล่าเรื่องในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ พบว่าผู้เขียนได้นำเสนอผ่านการเล่าเรื่อง ๒ แบบหลัก คือ การนำเสนอผ่านผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นตัวละครในเรื่อง (Internal Narrator) ที่มีทั้งผู้เล่าเรื่องบุรุษที่ ๑ "ผม" ในเรื่อง *ย่าสวนป่า* "ฉัน" ในเรื่อง *บ้านเล็กสวนใหญ่ คุณยายที่รัก* และ "พวกเรา" ในเรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* ลักษณะการเล่าเรื่องผู้เล่าเรื่องจะเล่าถึงความรู้ทางภูมิปัญญานั้น ๆ เสมือนตนเคยประสบหรือเคยมีส่วนร่วมในการรับหรือสืบทอดภูมิปัญญานั้น ๆ มาก่อน และ การนำเสนอผ่านผู้เล่าเรื่องที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง (External Narrator) จะไม่ปรากฏตัวผู้เล่าเรื่องอย่างชัดเจน แต่เป็นผู้เล่าเรื่องที่มีความรู้ในเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดี การนำเสนอผ่านผู้เล่าเรื่องแบบนี้จะปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนช่วงดังกล่าวแทบทุกเรื่อง บางเรื่องจะมีเฉพาะเสียงผู้เล่าเรื่อง ไม่ปรากฏความเกี่ยวข้องกับตัวละคร เหตุการณ์ในเรื่อง บางเรื่องผู้เล่าเรื่องเสมือนมีตัวตน (Personal Narrator) อยู่ในเรื่อง แต่ก็ไม่ปรากฏตัวตนที่ชัดเจน อนึ่งลักษณะการนำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านการเล่าเรื่องนี้ ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอรายละเอียดความรู้ทางภูมิปัญญาแบบผสมผสานกับองค์ประกอบอื่น เช่น ใช้การเล่าเรื่องเกริ่นให้รายละเอียดภูมิปัญญาไทย

บางส่วนก่อน แล้วจึงใช้องค์ประกอบอื่น อาทิ บทสนทนา เหตุการณ์ เพื่อช่วยขยายและถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวคือ วิธีการนำเสนอภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ มีทั้งการนำเสนอผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม ศิลปะการใช้ภาษาและศิลปะการเล่าเรื่อง โดยมีได้แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิงหากแต่ทุก ๆ ส่วนในงานเขียนมีส่วนเสริมผสาน (Decorum) การนำเสนอให้ผู้อ่านได้ศึกษาเข้าใจภูมิปัญญาไทยผ่านตัวบทวรรณกรรมได้อย่างกลมกลืน

๓. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคตินิยมใจ (Ethics and Morality)

น.พ. ประเวศ วะสี (๒๕๔๔, หน้า ๗) กล่าวไว้ว่า คุณธรรมจริยธรรม คือ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกัน คุณธรรมจริยธรรมคือ คุณสมบัติของการเป็นผู้มีจิตใจสูง ไม่เห็นแก่ตนฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณา มุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ส่วนคตินิยมใจ ได้แก่ ระเบียบคำสอนที่บรรพบุรุษเป็นผู้ถ่ายทอดให้เป็นมรดกแก่คนรุ่นหลัง ทั้งลักษณะตรรกศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมวิทยาและศาสนา ฯลฯ ไว้อย่างมีระเบียบ คนรุ่นหลังที่รับการถ่ายทอดมรดกเหล่านี้ก็จะนำไปประยุกต์ใช้ สืบทอดต่อและสร้างขึ้นใหม่อย่างไม่มีสิ้นสุด (มณี พยอมยงค์, ม.ป.ป., หน้า ๗) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคตินิยมใจที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ มีดังนี้

๓.๑ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

๓.๑.๑ การปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมเกี่ยวกับกระบวนการคิด วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ อาทิ เรื่อง *โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น)* เรื่อง *เมืองอะไร ได้มุ่งปลูกฝังให้* เยาวชนพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อนตัดสินใจอย่างรอบคอบด้วยเหตุผลและยึดหลักความเป็นจริง ปลูกฝังให้พิจารณาและเห็นคุณค่าที่แท้จริงของชีวิตมากกว่าคุณค่าทางวัตถุปลูกฝังให้เยาวชนมีความศรัทธาและมีความเข้มแข็ง ในชีวิต ไม่คิดอิจฉาริษยาผู้อื่น เพราะจะทำให้เป็นทุกข์ เน้นให้มีมุมมองต่อชีวิตในเชิงบวก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ทำหรือดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมั่นคง

๓.๑.๒ การปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม เน้นปลูกฝังให้เยาวชนสร้างหรือมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี ชี้ให้เห็นผลเสียของการใช้อารมณ์ การใช้อำนาจในทางไม่เหมาะสมว่าจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ปลูกฝังให้เยาวชนเคารพกฎ กติกา สิทธิ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ขณะเดียวกันก็ปลูกฝังการคิด การทำดีเพื่อผู้อื่นมากกว่าการแสวงหาหรือทำเพื่อประโยชน์แห่งตน ดังปรากฏในเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก เรื่อง ขบวนการเด็กชุดนิทานจากพืชผักและแมลง*

๓.๑.๓ การปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ได้ปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักและเรียนรู้ว่า ควรประพฤติปฏิบัติตนตามกรอบ

จารีตอันดีของสังคม เช่น ในเรื่อง *เด็กหญิงสวนกาแฟ* ได้ปลูกฝังการมีกิจกรรมยามว่างที่สุขภาพเรียบร้อย ส่วนในประเด็นเรื่องความรับผิดชอบ เช่น ในเรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* ได้ปลูกฝังให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมาย มีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมของครอบครัวตามกำลังความสามารถ และในเรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* ได้ปลูกฝังให้มีความอดทน อดกลั้นและมีความพยายามในการทำสิ่งที่ดีงามให้สำเร็จ เป็นต้น

๓.๑.๔ การปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมเกี่ยวกับการรักษาสัจจะและความกตัญญู พระธรรมกิตติวงศ์ (๒๕๔๙) ได้กล่าวไว้ว่า "สัจจะเป็นคุณธรรม แปลว่า ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความมีสติ ซื่อตรง..." ส่วนความกตัญญู คือ ความรู้คุณ ความเป็นผู้มีใจกระจ่าง มีสติ มีปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำให้แก่ตน (มงคลชีวิต ๓๘ ประการ: ความกตัญญู, ๒๕๕๑) วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ เช่น เรื่อง *สี่เทาเจ้าตัวจิ๋ว* มีการปลูกฝังให้เยาวชนรักษาสัจจะอันเป็นคุณสมบัติของคนดี และได้ปลูกฝังให้เยาวชนมีความกตัญญูต่อผู้ต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

๓.๑.๕ การปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมด้านความพอเพียง ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร (เกษม วัฒนชัย, อ่างถึงใน

สุภาคย์ อินทองคง, ๒๕๔๘, หน้า ๑๖ - ๑๗) ในวรรณกรรมเยาวชนช่วงดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า บรรพบุรุษเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (ปัญญา) ด้านต่าง ๆ สู่เยาวชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านความคิด (คุณธรรม) และ พฤติกรรม (จริยธรรม) ได้เน้นให้เยาวชน ตระหนักว่า ความคิด ความปรารถนาที่จะ ครอบครองบางสิ่งโดยปราศจากคุณธรรม ความพอเพียง มิได้ทำให้เกิดความสุขอย่าง แท้จริง ตรงกันข้ามกลับทำให้เป็นทุกข์ ดัง ปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไม่พูด* ขณะเดียวกันใน เรื่อง *โลกของหนูแหวน (ภาคก่อนวัยรุ่น)* ก็ชี้ให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการออม และการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

๓.๒ คติสอนใจ

วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ ได้แฝงคติสอนใจเยาวชนไว้ ๓ ประเด็นหลัก ดังนี้

๓.๒.๑ คติเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนโดยในเรื่อง *โลกของหนูแหวน (วัยชน)* เน้นให้เยาวชนมีความศรัทธาและมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต ในเรื่อง *เจ้าชายไม่พิเศษ* และเรื่อง *เมืองอะไร* ได้สอดแทรกคติให้เยาวชนรู้จักสร้างคุณค่าของชีวิตด้วยการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และส่วนรวม ในเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* และเรื่อง *เด็กชายเครื่องบิน* ได้ให้คติเตือนใจเยาวชนให้หมั่นศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตอันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีสติและรู้เท่าทัน ประพฤติปฏิบัติ

ตนโดยคำนึงถึงกรอบจารีตประเพณีอันดีงามมากกว่าทำตามความพึงพอใจแห่งตน ในเรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* ได้ถ่ายทอดคติเตือนใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมอารมณ์ เพราะสามารถส่งผลดีและผลเสียให้กับตนเอง และผู้อื่นได้

๓.๒.๒ คติสอนใจเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิต สัจธรรม (Truth) เป็นความจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงได้ ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ บางเรื่อง เช่นเรื่อง *เมืองอะไร* เรื่อง *โลกของหนูแหวน (วัยชน)* เรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* ได้สะท้อนสัจธรรมของชีวิตเกี่ยวกับความตาย ว่าเป็นกฎธรรมชาติที่ทุกชีวิตต้องประสบ สิ่งที่สำคัญคือระหว่างมีชีวิตไม่ควรประมาทและควรสั่งสมความดีอย่างต่อเนื่อง

๓.๒.๓ คติสอนใจเกี่ยวกับมุมมองความคิดและการควบคุมจิตใจ วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๙ หลายเรื่อง อาทิ เรื่อง *ความสุขของกะทิ* เรื่อง *โลกของหนูแหวน (ภาควัยชนและภาคก่อนวัยรุ่น)* ได้ถ่ายทอดคติสอนใจให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างรอบคอบ ไม่ประมาท ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างมุมมองความคิดและการควบคุมจิตใจให้ตนเองคิดดี ในเรื่อง *เด็กชายเครื่องบิน* เรื่อง *เมืองอะไร* ได้แฝงคติเตือนใจให้เป็นผู้มีจิตใจที่เข้มแข็ง สุขุมเยือกเย็น มีมุมมองความคิดในเชิงบวก รู้จักสร้างกำลังใจ และปล่อยวางกับสิ่งที่เข้ามากระทบ เพื่อทำให้ชีวิตมีความสุข

สรุป

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาไทย กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ จำนวน ๑๔ เรื่อง (๑๕ เล่ม) พบว่า

การสืบทอดภูมิปัญญาไทย มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยลงในตัวบทวรรณกรรมเยาวชนไว้ ๗ ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ ซึ่งเน้นสืบทอดวิถีชีวิตของคนไทยในแถบชนบทเป็นหลักภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ของไทย ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรไทย ได้สืบทอดความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านของไทยสี่ภาค พร้อมทั้งถ่ายทอดเกร็ดความรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหาร การประยุกต์ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทย ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กไทย ได้ถ่ายทอดรูปแบบ วิธีการเล่น วัสดุหรืออุปกรณ์ประกอบการละเล่นของเด็กไทยที่มีความเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสืบทอดวรรณคดีไทยสู่วรรณกรรมเยาวชน ซึ่งมีทั้งการสืบทอดขนบเดิมด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร คตินิยมและฉากในวรรณคดีไทยโดยตรง และการนำมาตีความใหม่ สร้างใหม่ รวมทั้งการล้อเลียนขนบเดิม

ด้านกลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาไทยจากผู้รู้สู่

เยาวชน เน้นการสืบทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีทั้งการบอกเล่าโดยตรง การสืบทอดผ่านพิธีกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม การปฏิบัติ และการสืบทอดผ่านความบันเทิง สำหรับการสืบทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร มีปรากฏไม่มาก ในส่วนของกลวิธีที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทย พบว่า มีการนำเสนอผ่านองค์ประกอบของงานเขียนด้านตัวละคร บทสนทนา เหตุการณ์ในเรื่อง มีการนำเสนอผ่านศิลปะการใช้ภาษาทั้ง ๓ แบบ คือ การบรรยาย การอธิบาย และการพรรณนา รวมทั้งนำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทยผ่านศิลปะการเล่าเรื่องอีกทางหนึ่งด้วย

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจ พบว่า มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสู่เยาวชนเกี่ยวกับกระบวนการคิด การดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเน้นให้มีความรัก ความเอื้ออาทร มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รักษาเสถียรภาพ มีความกตัญญูและความพอเพียง สำหรับคติสอนใจได้สอดแทรกคติสอนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต สัจธรรมของชีวิต การสร้างและการปรับมุมมองความคิดที่ถูกต้อง การประพฤติปฏิบัติตนที่ดี เพื่อสอนใจเยาวชนเป็นหลัก

อภิปรายผล

๑. ภูมิปัญญาไทยที่มีการสืบทอดลงในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ มากที่สุด ได้แก่ ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร

และสมุนไพโรไทย ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการละเล่น
ของเด็กไทย และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสืบ
ทอดวรรณคดีไทยสู่วรรณกรรมเยาวชน ส่วน
ภูมิปัญญาไทย ที่มีการสืบทอดรองลงมา หรือ
มีการนำเสนอรายละเอียดทางภูมิปัญญา
เฉพาะบางประเด็นเท่านั้น ได้แก่ ภูมิปัญญาไทย
เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ
ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม และ
ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

๒. การสืบทอดภูมิปัญญาไทยใน
วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙
มีลักษณะร่วมบางประการ คือ เน้นการ
ถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาในแบบชนบท
พรรณนา (idyll) ของไทยเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็
นด้านความเป็นอยู่ อาหารและสมุนไพโรไทย
การละเล่นของเด็กไทย เป็นต้น จึงทำให้
เยาวชน ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพความ
สุขของวิถีชีวิตแบบไทยทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน
ควบคู่กันไป

๓. ลักษณะการสืบทอดภูมิปัญญาไทย
ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ -
๒๕๔๙ นิยมใช้วิธีการสืบทอดและการนำเสน
การสืบทอดด้วยสำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย
เลือกใช้วิธีการผสมผสาน (Decorum) เชื่อมโยง
ความรู้ทางภูมิปัญญาจากวิธีหนึ่งสู่อีกวิธีหนึ่ง
เช่น นำเสนอการสืบทอดฯ ผ่านการเล่าเรื่อง
และนำเสนอผ่านบทสนทนาควบคู่กันไป อนึ่งการ
นำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านองค์ประกอบของงาน
วรรณกรรมศิลปะการใช้ภาษาและการเล่าเรื่อง
มิได้นำเสนอแบบแยกออกจากกันอย่างเป็
นเอกภาพ แต่มีลักษณะผสมผสานวิธีการนำเสนอ
โดยมิได้ทำให้เสียอรรถรสของวรรณกรรม

๔. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและ
คติสอนใจ เน้นการปลูกฝังเรื่องสำคัญ ๆ ที่
ใกล้ตัวเยาวชนให้สามารถนำไปเป็นแนวทาง
ประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตจริง ซึ่งวิธีการปลูก
ฝังจะให้เยาวชน ผู้อ่านได้พิจารณาจากเหตุการณ์
ความคิด พฤติกรรม หรือกรณีตัวอย่างที่ตัว
ละครประสบ รวมทั้งคำกล่าวตักเตือนระหว่างตัว
ละคร การตัดสินใจของตัวละคร และคำ
บรรยาย ฯลฯ ที่เยาวชน ผู้อ่านสามารถใช้
พิจารณาตัดสินผลดีผลเสีย หากปฏิบัติหรือ
ไม่ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมและคติสอน
ใจดังกล่าว

๕. การสืบทอดภูมิปัญญาไทยลงใน
วรรณกรรมเยาวชนช่วงดังกล่าว มิได้ทำให้
อรรถรส หรือความน่าสนใจของวรรณกรรม
คลายลงแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับเป็นชอง
ทางให้เยาวชนได้เรียนรู้ความเป็นไทยอีกทาง
หนึ่ง และหากพิจารณาเชื่อมโยงระหว่างบริบท
ของสังคมไทยและความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องกับเนื้อหาละเอียดที่ผู้เขียนถ่ายทอดลงในตัว
บทวรรณกรรมเยาวชนในช่วงเวลาดังกล่าว
ย่อมแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของผู้เขียนใน
การรังสรรค์ผลงานวรรณกรรมเยาวชนที่มีได้
มุ่งเน้นความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยัง
แสดงบทบาท หน้าที่ มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อ
สังคม ด้วยการนำเสนอสิ่งที่ดี ให้ความสำคัญ
กับการจรรโลงจิตใจ สังคม สติปัญญาผู้อ่านไป
พร้อม ๆ กัน และได้ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญา
ความรู้ความคิดของคนไทยให้เยาวชนได้ศึกษา
อันเป็นการกระตุ้นให้เยาวชน ผู้อ่าน ตระหนัก
ในคุณค่าของความเป็นไทยอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยบางประเภท เช่น นิทานพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน วรรณคดีไทย ที่ดัดแปลงรูปแบบเป็นฉบับการ์ตูน หรือเป็นบทละครโทรทัศน์ ฯลฯ ว่ามีลักษณะการสืบทอดภูมิปัญญาไทยสู่เยาวชนในด้านใดบ้าง ลักษณะภูมิปัญญาดังกล่าวยังคงมีอยู่เปลี่ยนแปลง หรือไม่ปรากฏแล้วในสังคมปัจจุบัน

๒. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของสังคมเทคโนโลยีและอิทธิพลจากวรรณกรรมต่างประเทศที่มีผลต่อกระบวนการทัศน์และภาพชีวิตในวรรณกรรมเยาวชนไทย

๓. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมท้องถิ่นของภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อศึกษาลักษณะร่วมความสัมพันธ์กับวิถีชุมชนและอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่ถ่ายทอดลงในงานวรรณกรรม

บรรณานุกรม

กริ่งกมล มัทธอนวิศิษฐ์. (๒๕๔๘). บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: มติชน.

คีตกาล. (๒๕๔๗). มัจฉานุผสมัญภัย (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
งามพรรณ เวชชาชีวะ. (๒๕๔๖). ความสุขของกะทิ (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ: แพรว.

จันทร์เจ้า. (๒๕๔๘). เมืองอะไร. กรุงเทพฯ: วงกลม.

ดอกรัก. (๒๕๔๙). ขบวนการเด็ก ชุดนิทานจากพืชผักและแมลง. กรุงเทพฯ: ครอบครัว.

เดกิง พันธุ์เดกิงอมร. (๒๕๔๑). นวนิยายและเรื่องสั้น การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (๒๕๓๑). การเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

นภาดล ทองนพเนื้อ และคณะ. (๒๕๔๔). กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพร เป็นอาหารและยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิยะดา เหล่าสุนทร. (๒๕๔๒). อนุรักษ์บัณฑิตชาติ: ภาพสะท้อนภูมิปัญญาของชาวอยุธยา. กรุงเทพฯ: แม่น้ำบาง.

ประเวศ วะสี. (๒๕๓๔). การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. ใน ภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: องค์การคำของคุรุสภา.

_____. (๒๕๔๘). คุณธรรม - จริยธรรม ระเบียบวาระแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม. การประชุมสัมมนาเรื่อง โครงการรวมพลังสื่อสร้างกระแสคุณธรรม. ม.ป.ท.

ปราณี ตันตยานุบุตร. (๒๕๕๐). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ปรีดา อัครจันทโชติ. (๒๕๔๗). เจ้าชายไมวิเศษ (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (๒๕๔๘). เจ้าชายไม่พูด (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน.

พระธรรมกิตติวงศ์. (๒๕๔๙). ภาษารธรรม. วันที่สืบค้นข้อมูล ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๐, จาก <http://www.ifd.or.th/elib>.

พอนัน พิมพ์. (๒๕๔๖). เด็กชายเครื่องบิน. กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน.

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ: ความกตัญญู. (๒๕๕๑). วันที่สืบค้นข้อมูล ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑, จาก <http://www.mongkhol.cjb.net>.

มณี พยอมยงค์. (๒๕๒๑). คติสอนใจชาวล้านนาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

มณี พยอมยงค์ (ม.ป.ป.). *คติสอนใจชาวล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (๒๕๔๖). *ภูมิปัญญาพื้นบ้านสืบสานพัฒนาไทย*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

เม น้อยนาเวศ. (๒๕๔๘). *เด็กหญิงสวนกาแฟ (พิมพ์ครั้งที่ ๓)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

รัศมี เบื่อขุนทด. (๒๕๔๖). *ย่าสวนป่า*. กรุงเทพฯ: มติชน.

_____. (๒๕๔๘). *สี่เทาเจ้าตัวจิ๋ว*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๕). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ - ไทย*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (๒๕๔๘). *การสืบทอดวรรณคดีมรดกในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยของไทย*. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, ๓๐(๔), ๑๐๗๘ - ๑๐๙๑.

รุ่งธรรม บุญดิระ. (๒๕๕๙). *เด็กหญิงสองหัวใจ*. กรุงเทพฯ: เพลิดเพลินการพิมพ์ (๑๙๙๙).

รุ่งนภา ทิมหาญ. (๒๕๓๙). *การละเล่นเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: ปัญญาสยาม.

ฤทัยรัตน์ ทองแท้. (๒๕๔๔). *ตามรอยโนรา...เมืองปักข์ใต้*. วารสารวัฒนธรรมไทย, ๓๘(๖๗), ๔๕ - ๔๗.

วิเชียร เกษประทุม (ม.ป.ป.). *นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

ศราวก. (๒๕๔๙). *โลกของหนูแหวน (ภาคก่อนวัยรุ่น)*. กรุงเทพฯ: มติชน.

_____. (๒๕๔๙). *โลกของหนูแหวน (วัยซน)*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. (๒๕๕๑). *การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สง่า ดามาพงษ์. (๒๕๔๒). *การนำอาหารพื้นบ้านคืนสู่สังคมไทย*. สสม. อีสาน, ๑๕(๕), ๓๙ - ๔๔.

สรวงธร นาวาผล และเข็มพร วิรุณราพันธ์. (๒๕๔๙). *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์*. ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (๒๕๔๖). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: องค์การคำของคุรุสภา.

สุชุมาล เกษมสุข. (๒๕๔๘). *การปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุนทรี คุณจักร์. (๒๕๔๗). *หนังสือสำหรับเด็ก*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (๒๕๓๗). *พุทธวจนะในธรรมบท*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- เสวี พงศ์พิศ. (๒๕๓๖). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ ๑ (พิมพ์ครั้งที่ ๒).
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อิรวดี ไตลังคะ. (๒๕๔๓). ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (๒๕๔๑). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของ
ชาวบ้านไทย. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

